

Acta Academiae Beregsasiensis,

Philologica

2024

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Acta Academiae Beregsasiensis,
Philologica**

Науковий журнал / Scientific journal / Tudományos folyóirat

Випуск III, №1 / Volume III, Issue 1 / III. évfolyam, 1. szám

Берегове / Berehove / Beregszász

2024

УДК 001.891:81'(05)

DOI (журнал / journal / folyóirat): 10.58423/2786-6726

DOI (выпуск / issue / szám): 10.58423/2786-6726/2024-1

«Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica» – це науковий журнал, заснований у 2021 році ЗВО «Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II». Мета видання – висвітлювати та популяризувати сучасні наукові студії в царині української, угорської та іноземної філології, пропагувати наукові досягнення країни в галузі мовознавства та літературознавства. / *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica* – scientific journal founded in 2021 by Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The aim of the journal is to present and popularize the results of modern scientific research in the field of Ukrainian, Hungarian and foreign philology and to promote the country's scientific results in the field of linguistics and literature. / *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica* – a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola által 2021-ben alapított tudományos folyóirat. A kiadvány célja az ukrán, a magyar és a külföldi filológia területén végzett modern tudományos kutatások eredményeinek ismertetése és népszerűsítése, az ország tudományos eredményeinek népszerűsítése a nyelvészet és az irodalomtudomány területén.

Журнал виходить два рази на рік. / The journal is published twice a year. / A folyóirat évente kétszer jelenik meg.

Свідоцтво про державну реєстрацію / Certificate of state registration / Az állami regisztrációról szóló tanúsítvány:

КВ № 25090-15030Р, 08.11.2021.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 1309 від 25 жовтня 2023 р. наш науковий журнал "Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica" включений до Переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії "Б".

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Протокол №5 від 28.05.2024) / Recommended for publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 5 dated 28.05.2024) / Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (5. sz. jegyzőkönyv, 2024.05.28.).

Головний редактор / Editor-in-Chief / Főszerkesztő:

Аніко Берегсасі, PhD, доктор габіл., доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Anikó Beregszászi**, PhD, habil., Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Beregszászi Anikó**, PhD, habil., docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Заступник головного редактора / Deputy Editor-in-Chief / Főszerkesztő-helyettes:

Слизавета Барань, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Erzsébet Bárány**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Bárány Erzsébet**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Відповідальні секретарі редколегії / Executive secretaries of the editorial board / Felelős szerkesztők:

Вільмош Газдаг, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Vilmos Gazdag**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Gazdag Vilmos**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Андрея Певсе, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Andrea Pösze**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Pösze Andrea**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Контактні дані редакції / Contact details of the editorial office / A szerkesztőség kapcsolattartási adatai:

90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вул. І. Франка, буд. 14, корпус 2 / 90202, Transcarpathia, Berehove, Ivan Franko Street, 14, building number 2 / 90202, Kárpátalja, Beregszász, Ivan Franko u. 14, 2. számú épület.

Офіційний сайт журналу / The official website of the journal / A folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-philologica.kmf.uz.ua/>

E-mail: aab-philologica@kmf.org.ua

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

© Автори / The Authors / A szerzők, 2024

© Редактори / The Editors / A szerkesztők, 2024

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II /
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education /
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2024

Зміст / Contents / Tartalom

Дослідження / Studies / Tanulmányok

- Imre Szakál, Gabriella Mádi*
Official language use in Berehove in 1919-1920 9
- Бересасі Аніко, Черничко Степан*
Своєрідна багатомовність на банкнотах
Австро-угорської Монархії 27
- Шитик Людмила, Юлдашева Людмила*
Лінгвокультурний концепт ВИНО в українській мовній
картині світу 46
- Інна Гороф'янюк*
Одиниці виміру в «Матеріалах до словника подільського говору»:
особливості номінації 63
- Омельюх Ірина*
Поняття нікнейма: сутність, основні функції 77
- Ostrovsky Oleksandr, Kurt A. Stahura*
Basics of English-Ukrainian translation in an intercultural educational
environment 89
- Noémi Szabó, Ulrike Jessner*
Multilingual Assessment of Primary School Pupils in the Hungarian
Context..... 101
- Lechner Ilona, Huszti Ilona*
A kimondott szavak súlya, avagy összefüggések a nyelv
és az erkölcsi nevelés között magyar és német nyelvű példák alapján 130
- Кордонець Олександр, Шетеля Віктор*
Жанр анімалістичного оповідання у малій прозі Богдана Лепкого..... 152

Рецензии / Reviews / Szemle

Csernicskó István

Köszöntő kötet a Magyar Nyelvőr alapításának 150. évfordulójára.....168

Váradi Krisztián

Kétnyelvű fogalomtár és szakszótár filológus hallgatók számára..... 180

Beregszászi Anikó, Dudics Lakatos Katalin

Legyünk kíváncsiak anyanyelvünkre is! 184

Huszi Ilona

Erkölc és nyelvészet..... 188

Kétnyelvű fogalomtár és szakszótár filológus hallgatók számára

Gazdag Vilmos: Ukrán–magyar filológiai fogalomtár

Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023, 192 p.

Gazdag Vilmos *Ukrán-magyar filológiai fogalomtár* című műve 2023 decemberében jelent meg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola gondozásában. A kiadvány elsősorban filológus hallgatók számára készült, de nyelvészek, kutatók és oktatók számára is kitűnően használható, mivel rengeteg nyelv- és irodalomtudománnyal kapcsolatos fogalmat definiál egyidejűleg két nyelven, ukránul és magyarul egyaránt. A kiadványt tekinthetjük filológiai fogalomtárként, illetve kétnyelvű szakszótárként is.

Ahogy azt a szerző a bevezetőben megfogalmazza, a filológia tárgykörébe tartozik a nyelv, az irodalom és a kultúra kutatása, vizsgálata és értelmezése. A fogalomtár összesen 798 darab filológiával kapcsolatos fogalmat definiál ukrán és magyar nyelven.

A munka elkészítéséhez a szerző több mint 30 magyar és ukrán nyelvű kisszótárt, lexikont és fogalomtárt használt fel a nyelvészet, stilisztika, retorika, irodalomtudomány, szövegelemzés, kommunikációelmélet, pszicholingvisztika, kognitív nyelvészet és verstan tárgykörében. Ezek a forrásmunkák a fogalomtár elején szakszerűen fel is vannak tüntetve. Emellett a mű elején az ukrán és a magyar ábécé is közlésre kerül, mivel a szótári adatbázisban szereplő fogalmak az ukrán ábécé szerint vannak betűrendbe rendezve, ezért így könnyebbé válik a fogalomtárban történő keresés.

Olyan egyszerűbb fogalmak szakszerű meghatározásait olvashatjuk, mint a *bekezdés* (11. o.), a *verstan* (38. o.), vagy éppen a *zárójel* (57. o.). Emellett azonban bonyolultabb fogalmak is meghatározásra kerülnek, mint például az *aszindeton* (27. o.), a *kontamináció* (88. o.), vagy a *panegirikusz* (123. o.).

A szótári adatbázis egy könnyen áttekinthető táblázat formájában készült el, és párhuzamosan közöl minden filológiai fogalmat az államnyelven és magyarul. Az 1. táblázatban egy példát láthatunk arra, hogy miként néz ki egy szócikk a filológiai fogalomtárban.

1. táblázat. Példa a filológiai fogalomtárban található szócikkekre

<p>абзац (нім. <i>Absatz</i> 'відступ') – 1) відступ праворуч у початковому рядку друкованого або рукописного тексту; 2) здебільшого закінчена й пов'язана єдністю змісту частина тексту від одного відступу до наступного; 3) як композиційно-стилістична одиниця відрізняється від складного синтаксичного цілого.</p>	<p>bekezdés (ném. <i>Absatz</i> 'szóköz') – 1) egy-egy új, önálló gondolatot, összefüggő mondanivalót tartalmazó, bizonyos egységet alkotó írott vagy nyomtatott szövegrész; 2) egy nyomtatott vagy kézzel írott szöveg kezdősorának jobb oldali behúzása; 3) a szövegegész kompozíciós, stilisztikai egysége.</p>
---	---

Forrás: *Gazdag, 2023, 11. o.*

Ahogy az látható, bizonyos esetekben az egyes fogalmak több eltérő jelentése is fel van tüntetve a szótárban. Más esetekben a szócikkek közötti utalásokkal is találkozhatunk, ha az adott kifejezés köznyelvi szinonimája is szerepel a szótári adatbázisban. Ez figyelhető meg például az *aforizma* → *szállóige* vagy a *bilingvizmus* → *kétnyelvűség* szócikkek esetében.

A szerző megfogalmazása szerint azért volt szükség a kiadvány létrehozására, mert a főiskolára érkező hallgatók nagy része nem rendelkezik megfelelő szintű államnyelvi ismeretekkel, tehát sok olyan fogalmat ismernek a magyar nyelv és világirodalom órákról, amelyeket nem tudnak helyesen ukrán nyelven meghatározni vagy az államnyelvre lefordítani. Előfordulhat, hogy az ukrán nyelv vagy ukrán irodalom tanórákon hallanak egy filológiai szakkifejezést, amelyet nem tudnak helyesen átültetni anyanyelvükre, vagy nem tudják, hogy melyik magyar nyelvű terminussal feleltethető meg az adott fogalom. Ez megnehezíti a tananyag elsajátítását, mert nem tudják az ukrán nyelv és irodalom órákon elsajátított ismereteiket párhuzamba állítani a magyar nyelven szerzett tudásukkal.

Mivel a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszéke elsősorban a kárpátaljai magyar iskolák számára képez nyelv és irodalom szakos középiskolai tanárokat, ezért az *Ukrán-magyar filológiai fogalomtár* nagy segítséggel szolgál majd számukra a tanulmányaik során, valamint a munkába állásukat követően is. A tanszéken készült hasonló többnyelvű tudományos, szépirodalmi és lexikográfiai munkák (például Bárány et al. szerk., 2015; *Gazdag, 2021*) célja az, hogy javítsák a középiskolai és a

főiskolai képzések minőségét, valamint megkönnyítsék a leendő nyelv- és irodalomtanárok munkáját.

Ha statisztikailag közelítjük meg a filológiai fogalomtár anyagát, akkor a szótári adatbázis a 11. oldalon kezdődik, és egészen a 190. oldalig tart, tehát összesen 180 oldalán át olvashatunk összesen 798 darab filológiával kapcsolatos fogalomról.

Minden egyes szócikk tartalmazza az adott filológiai fogalmat ukrán és magyar nyelven, valamint a kifejezés etimológiáját is, tehát megtudhatjuk azt is, hogy melyik nyelvből került át az adott terminus a nyelvhasználatunkba. A fogalmak definíciói szintén kétnyelvűek, ezért bátran ajánlható a filológiai fogalomtár használata minden filológus hallgató számára, valamint a főiskolai oktatók is felhasználhatják a nyelv- és irodalomtudománnyal kapcsolatos tantárgyak sillabuszainak összeállítása során.

A jelen recenzió elkészítését Magyarország Collegium Talentum Programja támogatta.

Irodalom

1. Bárány Erzsébet – Cserniczkó István – Gazdag Vilmos – Hires-László Kornélia – Kótyuk István – Márku Anita szerk., 2015. *Ukrán–magyar hivatali (regiszter) szótár*. Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont.
2. Gazdag Vilmos, 2021. *Magyar–ukrán nyelvészeti szakszótár*. Beregszász – Ungvár: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – „RIK-U” Kft.

References

1. Bárány Erzsébet – Cserniczkó István – Gazdag Vilmos – Hires-László Kornélia – Kótyuk István – Márku Anita eds., 2015. *Ukrán–magyar hivatali (regiszter) szótár* [Ukrainian–Hungarian official (register) dictionary]. Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont.
2. Gazdag Vilmos, 2021. *Magyar–ukrán nyelvészeti szakszótár* [Hungarian–Ukrainian linguistic dictionary]. Beregszász – Ungvár: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – „RIK-U” Kft.

Váradi Krisztián

Váradi Krisztián, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, gyakornok. Pannon Egyetem, Többnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola, PhD-hallgató. varadikrisztian98@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7554-4158.

Вараді Крістіян, здобувач ступеня доктора філософії Докторської школи з багатомовності Університету Паннонія, викладач-стажист кафедри філології Закар-патського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, varadikrisztian98@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7554-4158.

Krisztián Váradi. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, trainee lecturer. University of Pannonia, Multilingualism Doctoral School, PhD student. varadikrisztian98@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7554-4158.

УДК 001.891:81'(05)

DOI журнал: 10.58423/2786-6726

DOI випуск: 10.58423/2786-6726/2024-1

Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica: наук. журн. Вип. III, №1 (2024) / редкол.: А. Берегсасі, Є. Барань, В. Газдаг та ін.: Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. - Берегове : ЗУІ, 2024. - 192 с. - Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

«Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica» – це науковий журнал, заснований у 2021 році ЗВО «Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ». Мета видання – висвітлювати та популяризувати сучасні наукові студії в царині української, угорської та іноземної філології, пропагувати наукові досягнення країни в галузі мовознавства та літературознавства.

Журнал індексується:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

MTMT (<https://www.mtmt.hu/>)

MATARKA (https://matarka.hu/szam_list.php?fsz=2348)

Index Copernicus (<https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=130598>)

Реєстр наукових видань України (<https://nfv.ukrintei.ua/>)

Google Scholar (https://scholar.google.com/citations?user=Pw6k_k8AAAAI&hl=hu)

CrossRef

Відповідальність за зміст і достовірність публікації покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Відповідальний за випуск:

Аніко Берегсасі

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ.

Свідоцтво про державну реєстрацію:

КВ № 25090-15030Р від 08.11.2021 р.

Контактні дані редакції

90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вул. І. Франка, буд. 14, корпус 2

Офіційний сайт журналу

<https://aab-philologica.kmf.uz.ua/>

A kiadvány megjelenését az MTA (KMAT) támogatta.

Гарнітура *Sitka Display*. Папір офсетний.

Формат видання 70x100/16.

Умовн. друк. арк. 10,72.

Видавництво Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ
90200, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Електронна пошта: aab-philologica@kmf.org.ua